

חינוך לחיים

פרשת ויחי

ויברך את יוסף... יברך את הנערים... אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי ידוע השאלה שהתורה פותחת "ויברך את יוסף" ולבסוף מספרת שיעקב מברך את הנערים?? אומר הזוהר הקדוש שיעקר הברכה לכל הורה זה שרואה כיצד ילדיו ממשיכים בדרכו וזו הברכה הגדולה ביותר ליוסף, שבניו ימשיכו בדרך שחינך אותם (ודייק מורי ורבי האדמו"ר מפרמישלאן ש "את" ר"ת – אם תברך תולדות תברך אב).

אך הבה ונתבונן מדוע נבחרו דווקא מנשה ואפרים משאר כל השבטים שדוקא בהם יברכו?? ההסבר פשוט שאר השבטים גדלו בביתו של יעקב בחיר האבות וגם הספיקו כמה שנים להיות עם יצחק אבינו אז ברור שיצאו משבטי קה. אבל מנשה ואפרים שנולדו וגדלו בארץ מצרים מקור הטומאה ולא נמשכו כלל בהליכותיהם ונימוסיהם ועמדו בנסינות תמידיים הם נבחרו להיות משבטי קה אבל ביותר נבחרו ל"בך יברך ישראל" כי זו המעלה הגדולה שיש לתלמיד- לבן שעל אף כל הנסינות שקורים לו יוכל להשאר בדרך שמירת התורה והמצוות, להתגבר ולצעוד בדרכי האבות ולהגיע למדרגתם של אפרים ומנשה. ודווקא לתלמיד- בן שיש נסינות ועומד בהם יש מעלה גדולה יותר.

והחכמה של האב – המחנך כמו יעקב אבינו שבא לברך כל אחד מהשבטים נאמ' "ויברך אותם איש אשר כברכתו בך אותם" שלכל אחד נתן יעקב ברכה לפי האופי שלו. כי לכל אחד יש את השליחות שלו, והתכונות שאיתן הוא נולד. אחד מתאים להיות יששכר ואחד מתאים יותר להיות זבולון ולעולם אין לעשות השוואות בין הילדים אלא לחנך ולהדריך כל אחד לפי התכונות והאופי שחנן אותו ה'. (ועוד משהו קטן למה נבחרו דווקא מנשה ואפרים. כל האחים עד לכאן רבו ביניהם. יצחק-ישמעאל. יעקב-עשיו. יוסף והאחים. ומנשה ואפרים לא רבו. ולכן האב מברך בהם את בניו שיהיו כמוהם...)

ונוסיף - מסכת החיים של האדם בנויה ממרכיבים רבים. חלקם תחת הכותרת: "יכול להיות טוב יותר", וחלקם תחת הכותרת: "יכול להיות גרוע יותר", שכן, גם המונח "גרוע" הינו בור ללא תחתית. הוויכוח בין יעקב ליוסף מהווה מפתח לחיים. יוסף רואה את אביו שם את יד ימינו על ראש אפרים. הוא מרגיש שיעקב ממעט את מה שמבטא השם "מנשה". במשך עשרים ושתיים שנה ליבו של יוסף שותת דם, והוא מנציח את הכאב בשם בנו. לכן, יוסף פונה לאביו: "לא כן אבי", ומנסה להרים את יד אביו, כאילו אומר לו: אל תתעלם מייסורי העבר.

אומר לו יעקב: "ידעתי בני, ידעתי". אני יודע שמנשה הבכור, ובשמו מתומצת הסבל שלך. אבל אני סבלתי ייסורים לא פחות ממך - ברחתי מאחי כדי שלא יהרגני. חמי לבן רצה להורגני, ואלמלא א-לוקים היה בעזרי, היה עושה זאת... הייתי אב שכול במשך עשרים ושתיים שנה, ובכיתי ימים רבים. על האדם לשים לנגד עיניו את "אפרים", את הידיעה הברורה שיכול להיות יותר טוב. כל יהודי ויהודי, בכל הדורות, כשירצה לברך את ילדיו יאמר: "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה". וכפי שנאמר "ויברכם ביום ההוא לאמור, בך יברך ישראל".

כל אב יברך את בנו ויאמר לו - דע לך, בני, שיהיו לך במשך חיך ימים של 'מנשה' וימים של 'אפרים', ואני מברך אותך בברכת אב: 'ישימך אלוקים כאפרים', ורק אחר כך 'כמנשה'. גם כשהמצב קשה - תשכיל להפנות את מבטך אל נקודות האור, ורק אחר כך תתבונן בדרכי הפורענות". ברכה זו מהווה מתכונת לחיי כולם.

מכאן פתח תקווה לכל יהודי בכל מצב. גם אם צר וקשה לו, עליו לדעת שתרופתו כבר נבראה, ואין לו אלא לקוות שזו תיגלה ותופיע במהרה.

וכך צריך תמיד לחשוב רק על העתיד ולא לשקוע במחשבות טורדות אודות עברו שאינו טוב. וכך ביארו הצדיקים בפס' "ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל" ולכא' מהו "ביום ההוא"? ההסבר: בירכם יעקב שתדיר יעמידו לפניכם רק את אותו היום שעומדים בו, וכך יענו ליצר הרע – אין לנו כל שייכות עם מעשינו של אמש, ולא עם הדאגות של מחר. אין לנו אלא "היום ההוא" היום שאנו נמצאים בו, רק כך אפשר לנצח את היצר!!

ואם נעשה כך נזכה ל"בך יברך ישראל לאמור ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה"

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת ויחי

"שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים לי הם, אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי".
מאמר זה שנאמר מפי יעקב אבינו היה בו משום עדות וקביעה לדורות. שכן למרות שמדרכו של עולם ישנה ירידת הדורות, וכל דור חלש וירוד הוא מקודמו, הרי שאפרים ומנשה לא ירדו ממעלת השבטים כהוא זה. אפרים ומנשה שווים היו במעלתם ובדרגתם ממש כראובן ושמעון. לא חלה בהם ירידת הדורות, והם לא הושפעו מהאווירה המצרית שסבבה אותם. לפיכך אין לך ברכה יפה מזו לאחל ולברך לו ולבניו: "שימך אלוקים כאפרים וכמנשה" – שלא תהיה בהם ירידת הדורות.

ירידת הדורות הינה עובדה כמעט מוגמרת, אינן דומים דורות ראשונים לדורות האחרונים. המציאות מספרת על כך, ואף במקורות רואים כי מדור לדור העולם הולך ומדרדר.

הגמרא במסכת בבא בתרא אומרת: 'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד' – אלו מלמדי תינוקות. מדוע נמשלים לכוכבים? ומה התכוון הנביא שהכוכבים עומדים לעולם ועד?

אלא בא ללמדנו, כי יש סוג של לימוד תורה, שנשאר בכוחו ובאיכותו ללא שום ירידת הדורות. זוהי תורתם של מלמדי תינוקות. תורה זו הייתה ונשארת באותה איכות ובאותו כח ועוצמה מאז ועד היום. ומדוע? כי הבל תורה זו אין בו חטא. וא"כ מה לי ילדים בדורו של משה רבנו ומה לי הילדים של התנאים הקדושים. מה ההבדל בין דורות קודמים לדורנו אנו.

על זה אמר הנביא שהם "מזהירים ככוכבים לעולם ועד". כשם שהירח עומד על עיגול שלם כל העת הגם שבט"ו לחודש הוא עגול, אך מאז הוא הולך ומתמעט. גם השמש אינה נשארת באיכותה לעולמי עד, ישנן תקופות שיש בהם ליקוי חמה, ויש גם תקופות שהשמש נחלשת. ואולם דבר אחד אינו חסר ואינו נפגם. אלו הכוכבים. תמיד נראים הם באותו גודל ובאותה עוצמה שהייתה בהם לפני אלפי שנים.

וראוי להביא כאן דברים מבהילים אשר אמר מרנא הסבא קדישא בעל החפץ חיים זצוק"ל, בעניין חשיבות הבל פיהם של תינוקות של בית רבן שלומדים בטהרה.

הרה"צ רבי אשר רבינסקי זצ"ל מתלמידי הישיבה דראדין ספר שבעודו מתגורר בחו"ל, בחיי החפץ חיים, הקים ת"ת, ולאחר תקופת מה נקלע המוסד למצוקה כספית גדולה. והחליט ליטול בידו מחוסר ברירה מקל נדודים, להתדפק על דלתות נדיבים. קודם צאתו למגבתו, נכנס אל הקודש פנימה לרבו החפץ חיים ושאלו, מה יכול הוא לומר לנדיבים, כדי שישתכנעו להרים תרומתם לתלמוד תורה?

נענה החפץ חיים ואמר לו: תאמר להם כי הנה אנחנו הרי עדים לירידת הדורות הגדולה שיש מדור לדור באופן מבהיל. מתנאים לאמוראים ומהם לרבנן סבוראי, גאונים, ראשונים ואחרונים. והירידה עד לדורנו, היא לאין שיעור. וכאומרם ז"ל: "אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם" וכו'.

אבל, אמר החפץ חיים, תאמר להם שבדבר אחד ויחיד אין ירידת הדורות והוא נשאר כבימים ראשונים וקדמונים, והוא תינוקות של בית רבן. הבל פה זך וטהור כמו זה של התשב"ר בימים קדמונים, ובפרט זה לא היו הימים הראשונים טובים מאלה. תתארו לעצמכם נדיבים, אמר החפץ חיים לר' אשר, שיאמר להם. תארו לעצמכם שאתם מרימים תרומתכם לחיידר בו למדו אביי ורבא בילדותם, בהבל פיהן של תשב"ר שלא טעמו טעם חטא...

הדרך הנכונה כדי שעניין ירידת הדורות לא יפגע בנו, נעוצה בהוראת התורה "זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור, שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך".

כאשר שואלים על כל צעד ושעל את גדולי ומאורי הדור, וזקנינו יאמרו לנו את אשר נעשה, כבר מובטח לנו כי כל הנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל לעולם. וזהו הסוד שנוכל ליטול עמנו בדרכנו בדור המדבר שלנו. דור בו נראה כי הכל הפקר וכי אין עוד מוצא ממנו אלא בדרך הירידה. לא ולא! ישנה תקווה והיא משענת ארזי הלבנון גדולי ישראל, שרק על פיהם נצמד ונעלה מעלה מעלה.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com